

**Stor Præstekrave (*Charadrius h. hiaticula* (L.))
som ynglefugl inde i landet.**

Af C. M. POULSEN.

(With a Summary in English: The Ringed Plover (*Charadrius h. hiaticula* (L.))
as Breeding-Bird in the interior Country.)

(Dansk zootopografisk undersøgelse vedrørende fugle; beretning nr. 26).

Stor Præstekrave (*Charadrius h. hiaticula*) betragtes i almindelighed som udpræget kystfugl, og omtales da også som sådan i hovedparten af den nyere literatur. Dog nævner SPÄRCK (1928 p. 151) og MANNICHE (1929 p. 65) fuglen som ynglende ved ferskvand.

I ældre literatur er fuglen derimod ofte nævnt som ynglefugl inde i landet. TEILMANN (1823 p. 101) skriver: Yngle almindelig ved Stranden og i Hederne. KJÆRBØLLING (1877 p. 446) anfører: Denne velbekjendte, overalt ved vore Strandbredder saavel som paa Heder og tørre Marker, ofte endog langt fra Havet forekommende Art —. I samtidige og de omkring århundredskiftet fremkomne beskrivelser af lokalfaunaer er den ofte nævnt inde fra landet, og det synes endog, som har Præstekraven i en ikke ubetydelig del af Jyllands sandede og højtliggende egne været en karakterfugl, der lige såvel som Hjejlen (*Pluvialis apricaria*) har præget faunaen, men ikke nået den popularitet, som dens større slægtning, takket være Blichers poesi, har erhvervet sig.

I 1922 fandt jeg tilfældigt en rede af fuglen på nylig opbrudt hedejord ved gården »Bæklund« i Vinding sogn, men heftede mig ikke særlig derved. I 1930 iagttog jeg et par af Stor Præstekrave ved den nord-vestlige side af Mossø og bemærkede, at der løb ikke-flyvefærdige unger mellem de spredte græstuer på det stenede højdedrag.

Samme år blev jeg af dav. gdr. CHR. BLÆSBJERG, »Graulund«, Kilde i Aulum sogn, forevist et ikke befrugtet æg af fuglen, fundet i roemark på gården samme forår. I 1936 og følgende år fandt jeg Præstekraven på en bestemt lokalitet nær Gudenå ved Resenbro. Endvidere erfarede jeg ved samtaler med ældre folk fra Jyllands hedeegne, at fuglen i deres

ungdom der havde været almindelig. Jeg påbegyndte derfor indsamlingen af oplysninger i håb om – inden det blev for sent – at få beretningerne med fra den ældre generation af hedens opdyrkere.

En opfordring til læserne af »Dansk Jagttidende« og »Jagt & Fiskeri«, hvis redaktører jeg takker for venlig imødekommenhed, gav udmærkede resultater, og jeg kom derved i personlig kontakt med mange mennesker, jægere og landboer, der har fuglen ynglende på deres marker.

Bestyrelsen for »Overretssagfører L. Zeuthens Mindelegat« har endvidere bevilliget mig et beløb til dækning af rejseudgifter, hvorved det blev muligt at foretage de ønskede undersøgelser af nyere fund.

En del af de modtagne meddelelser har det været nødvendigt at udskyde, idet lokaliteten var beliggende så nær strand eller brakvand, at der kunne rejses tvivl om, at det drejede sig om egentlige »fastlandsfugle«. Ligeledes er fund af Lille Præstekrave (*Charadrius dubius curonicus* Gm.) ikke medtaget.

Øvrige meddelelser bringes i korte uddrag sammen med literaturoptegnelser og egne iagttagelser, ordnede efter den af »Dansk zootopografisk undersøgelse« benyttede distriktsinddeling. Alle nyere ynglefund (1948–1952) er indtegnet på kortet fig. 1.

4. (Sydøstlige Vendsyssel). Flauenskjold: I tiden fra 1915 til 1925 sås hvert år et par ynglende Præstekraver på en mark, som regel roemark¹⁾, ved Flauenskjold. Siden 1925 har jeg ikke set fuglene på denne egn (JACOB LARSEN, Ålborg). Hvoruptorp: På vor mark, 5 km n. f. Nr. Sundby, har vi en Præstekravefamilie i et stykke med kålroer (J. BASTHOLM JENSEN).
7. (Thisted og sydlige Thy). Er meget hyppig og yngler overalt, selv langt inde i landet. Ved strandkanten er dens rede en lille, halvkugleformig fordybning i sandet, brolagt med muslingskaller, inde i landet er reden enten udført med små stene eller nogle tørre græsstrå (HEIBERG 1886, p. 28). Ove sø: Langs bredderne af Oves sø er arten alm. ynglefugl. Også på de tilstødende marker holder gerne enkelte par til (LØPPENTHIN 1939, p. 80). Samme lokalitet 1951: Her findes som regel 3 par årlig, ungerne ringmær-

¹⁾ Fællesbetegnelse for arealer med kålroer, turnips, runkelroe, fodersukkerroer m. fl.

kes. Skovsted: Et par årlig, ligeledes i Klim, på dyrket mark (KR. SØRENSEN, Hundborg).

8. (Mors). Enkelte par yngler også længere inde i landet på brakmarker (FABER 1887, p. 28).
9. (Salling). 4 km n. v. f. Skive, 25.5.1948, et par med rede i roemark og 5.6. et andet par med unger på højtliggende sandmark mellem Hem og Hvidbjerg. Flyndersø: Ved en sø i heden øst herfor set enlig præstekrave 30.4.1949. Lyby: 2.6.1949 flere Præste-

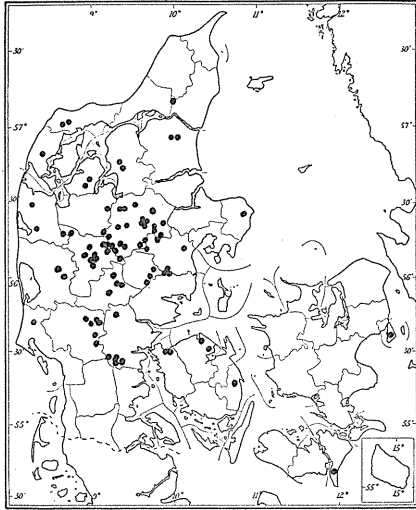

Fig. 1. Redefund i indlandet af Stor Præstekrave 1948–52.
Nesting records of Ringed Plover in the interior country in 1948–52.

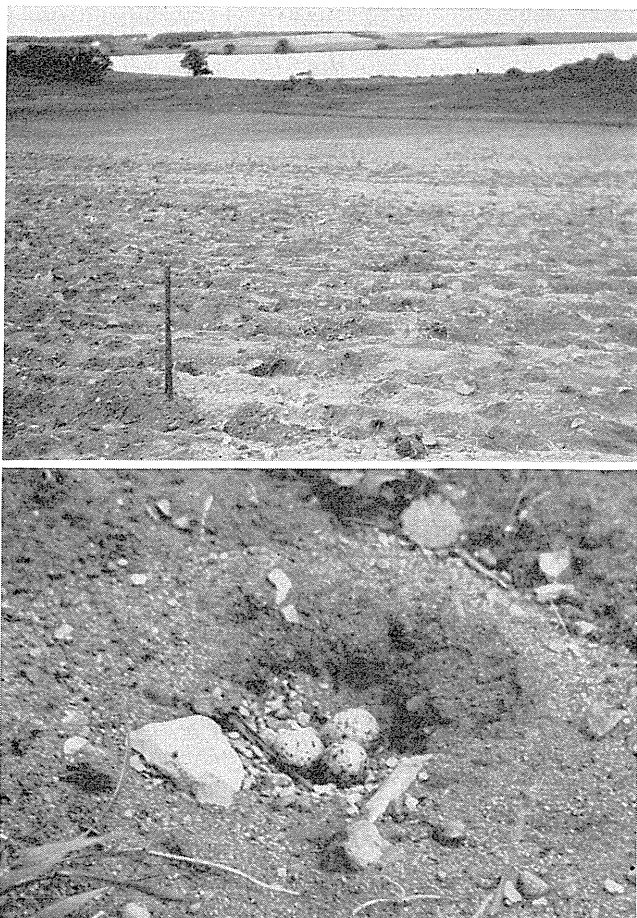
kraver i en roemark. 15.6.1951, en eller to på kartoffelmark, rede fandtes ikke, men opførsel tydede på ynglefugl. Forekomst af denne fugl i sognene Hem–Hindborg–Dølby og Lyby er sikkert af ny dato (VAGN KRISTENSEN, Skive).

10. (Vestlige Himmerland). Juelstrup sø: Ofte set ved denne lavvandede hedesø (V. SIGFR. KNUDSEN 1921, p. 7). Farsø: Tidligere ynglede Stor Præstekrave mange steder på Farsø-egnen, særlig på nyopdyrkede, sandede og stenede hedemarken. Nu tror jeg ikke, den yngler på disse steder. I hvert fald meget sjældent, selv om den hvert forår opholder sig der en kort tid. Derimod yngler den ved Navn Sø og Sjørup Sø (Lærer CHR. CHRISTIANSEN, Svingelbjerg).
11. (Østlige Himmerland). Askildrup: Et par yngler årligt hos Michael Christensen, »Blenstrupgård«, og vi har 1, somme år 2, par på vort jagtterrain hos M. Christensen, »Højvang« og »Vestergård« i Askildrup (G. THOMSEN, Blenstrup). Skelund: Sidst i maj

1928 indfandt sig et par på en pløjemark nær ved Skelund, ca. 7 km fra stranden, de anlagde deres rede i en roemark. Foråret 1929 boede de atter i en roemark og i 1930 på en pløjemark, som skulle tilsåes med havre. Under arbejdet med dette blev der kørt uden om reden med harven og tromle, hvilket fuglen fandt sig i og roligt fortsatte rugningen. I de sidste 2 år har parret ikke vist sig (S. R. RASMUSSEN 1933, p. 40). Støvring: Enkelt fugl set på affaldsbunke ved et kalkværk 6.7.1952.

- 13a.**(Syd for Randers). 1 ynglepar i roemark 1927 og 1928 på en banke af høj og stenet jord ved Rud Kirke, 15 km s. ø. f. Randers (Seminarie lærer H. BAYER, Jelling).
- 14.** (Viborg-Kjellerup). Er især hyppig på de magre egne vest for Viborg (CHRISTIANSEN 1890, p. 38). Rundt i egnen på sandede marker yngler den også hist og her. Vindt Mølle, Søgaard mark, Randrup Bredning og Loldrup Sø (SKOVGAARD 1924, p. 51). Rindsholm: Unge mrkt. 40081 d. 31.5., overkørt 4.6.1932 (D.F. IV, p. 168). Bruunshaab: Unge mrkt. 55496 d. 4.6.1936 (D.F. IV, p. 256). Tjele Langsø: 4 par (ynglende?) 21.5.1934 (CARLO F. JENSEN, Tarm). Stanghede: I 1949 ynglede et Præstekravepar i roemark her på gården, 10 km s.v. f. Viborg. Trods ihærdig efterøgning lykkedes det mig ikke at finde reden, før radrenseren var gået over den. Æggene holdt til den hårde medfart, jeg fandt 3, som jeg lagde i en lille, skrabet fordybning. Parret overtog »reden« med synlig tilfredshed og efter få dages forløb havde de foret hullet i jorden med små, blanke sten på størrelse med ærter. 2 uger senere kom der 3 smukke unger, som straks forlod reden, men blev i roemarken til hen på sommeren. Parret sås igen 1950 men ikke i 1951 (Forpagter CARL LANGVAD, Stanghede). Vindt Mølle: Helt fra min barndom i ca. 1926 har jeg kendt Præstekraven og ofte fundet dens ejendommelige rede. Området er beliggende 5 km s. f. Viborg mellem Koldingvej og Langåbanen (JØRN PEDERSEN, Vindt Mølle). 1.6. fandtes 3 par med æg, 10.6. var det ene kuld borte, 15.6.1952 ny rede med 3 æg (se fig. 2). Grathe: 2 fugle på pløjemark s. f. kirken 28.4.1948. Thorning: Et par set 25.5. og 15.6.1939 på sandet mark lige øst f. byen. Reden fandtes ikke. Kragelund: 1 par på nybrudt hede 500 m n. f. byen juni 1947. Ikke genfundet i 1951-52. Kjellerup: Hvert år yngler et par på »Kjellerup gaard«s marker. De har været der i hvert fald siden 1926, og vi har ofte fundet rede eller set ungerne (Gdr. D. JUEL CLEMMENSEN). Præstekraven ruger på statsungdomshjemmet »Bøgildgård«s jorder omkring Møllehøj og vest derfor. Forleden kom en af mine lærlinge med en unge, der havde været på vej ind mellem bygningerne (Snedkermester N. S. LEGIND-HANSEN, Vængehuset). Hinge Sø: 19.5. og 2.6.1935 et par ved søen (CARLO F. JENSEN). Fuglene borte i 1952. Rødkjærbro: Gennem de 18 år jeg har været på »Palstrup«, har der årligt ruget et par på godsets marker (Skovfoged POUL LARSEN). Tange: Enkelt fugl i roemark

ved søens vestside 16.6.1952. Illerhede: I 1948 og 1949 arbejdede jeg i mosen hos Johs. Jacobsen, 3 km n. f. Ans by, og der fandt jeg begge somme rede af Stor Præstekrave (JENS C. LAURSEN,

C. M. POULSEN FOT.

Fig. 2. Roemark, Vindt Mølle, 15.6.1952. Reden anbragt i fordybning efter hestehov. I baggrunden Møllesø med græsklædte bredder.

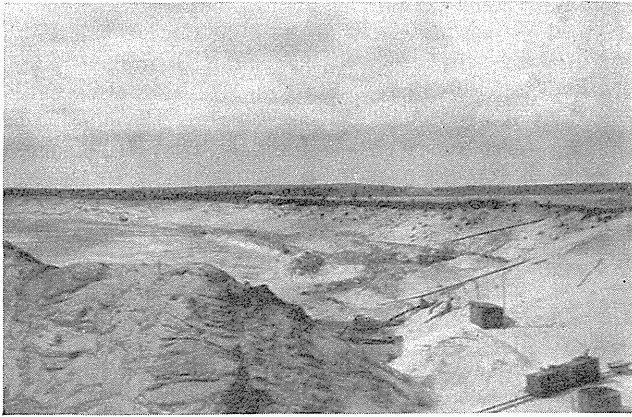
Rape-field, Vindt Mølle, June 15, 1952. Nest placed in depression after horse-track. In the background Møllesø Lake with grassy shores.

Braarup). Fuglen yngler flere steder langs Store-Mosen. Hos Arne Pedersen, øst for mosen fandtes rede 1950 på brakmark. Hos Erik Moeslund, der bor syd for mosen, fandtes i 1950 2 reder, i 1951 1 rede, ligeledes på brakmark. Sidst måtte reden flyttes midlertidig under markarbejde, men fuglene fortsatte rugningen (Førstelærer

CHRISTENSEN, Iller skole). På min mark, vest for mosen, træffes hvert år 2 til 3 par, Fuglene ruger højt på en bakkekam, men fører gerne ungerne ned til de stenede bredder ved Langemosen, inden de bliver flyvefærdige (Gdr. NIELS JENSEN, »Højmosegård«). Bjerringbro: Vi har netop i dette forår fundet 1 par på vor mark. Der var 4 æg som heldig blev udruget. Leret jord med kålroer (Gdr. ANTON BRUUS, »Allégaarden«). Efter Gudenås uddybning fra Tange til Ulstrup opholdt nævnte fugl sig og rugede på de store sanddynger, som var pumpet op fra åen i engene. Efterhånden som dyngerne vokser til eller kultiveres, forsvinder fuglen igen (Lærer S. P. PEDERSEN, Bjerringbro). Jeg har kendt Præstekraven og fulgt dens færd på min ejendom i en årrække. I år – 1952 – havde parret held med det første kuld og 4 unger har i en tid fartet rundt på min mark. Nu har samme par igen rede i en roemark og 4 friske æg 12.7. (Gdr. CARL NIELSEN, »Bøgeskov«). Kongensbro: Et par på marken nær åen hos forpagter Sørensen, i Borup enge, hvor en stenet mark går helt ned til åen, ligeledes 1 par (fhv. Skovfoged JOHS. HEDE, Tvilumgaard). Braarup: 1 par årligt i roemark (JENS C. LAURSEN). Roe: Vi har haft 2–3 par ynglende her gennem de sidste 23 år. I 1952 2 par (Gdr. PETER ANDERSEN). Vi har haft 1 par ynglende siden 1947. I år har vi særlig lagt mærke til reden, idet den var anbragt på meget fint sand mellem åbne, små Lupiner (Bmd. SVEND AA. JENSEN). Ynglefugl ved Resebro siden ca. 1936, jævnlig medd. »Silkeborg Avis«. Grauballe: Et par årligt på Aage Niensens eller mine marker (Gdr. JOHS. KNUDSEN). Sminge: Vi har for første gang i sommer haft 1 par rugende i roemarken. Første kuld blev ødelagt under markarbejde – 4 æg – men andet kuld på 2 æg heldig udruget (H. JØRGENSEN, »Ny Tanggaard«).

15. (Holstebro-Skive). Aakjær, Fly: I maj 1950 1 par på roemark (VAGN KRISTENSEN, Skive). Simmelkjær: I forsommeren 1951 så jeg på et stykke sandet og stenet jord ca. 4 km nordøst for Simmelkjær gentagne gange et par af Stor Præstekrave. Jeg kom der 3–4 gange i sidste halvdel af maj og juni, og fuglene var der hver gang. Rede fandtes ikke (SVEN GRAVSHOLT, Krabbesholm Høj-skole). Hodsager: Set på »Ommosegaard«s mark i 1943. Det meddeltes mig, at man før havde fundet dens rede der. Set 21.5.1944 sammested. Tvis: 14.7.1946 flere set på Laulund mark, et par havde ynglet der denne sommer. (Fund af både rede og unger). I 1947–48 har fuglene ikke været der. Aulum: På markerne ved St. Vahr, hvoraf flere er sandede, har 1 par ynglet i mange år – dog meget ustadig de senere år. I 1948 blev reden fundet i roemark af Gdr. P. Nielsen. De 4 æg blev desværre ødelagte under roerensning (cand. mag. TORP PEDERSEN, Holstebro). KILDE: I mange år, indtil ca. 1931, ynglede 1 par på »Graulund«s marker, men er nu borte (Lærer JOHS. BLÆSBJERG). Resen: Ynglefugl ved Statens Brunkulsleje (Skovrider A. MØRCK SØRENSEN, Birkebæk).

16. (Vest for Struer–Holstebro). Dybe: I sommeren 1950 og 51 havde vi rede af præstekrave, fundet under arbejde i roemarken (Gdr. ALFRED IVERSEN, Pederstoft). Vinding: De sidste 2 år har der ruget et par i min roemark (SVEND BILBERG, »Kjærgaard«). 1922–23 ynglepar på opbrudt hedejord ved gården »Bæklund«. Gørding: 1 par med 4 unger på Galsgaard mark nær Storåen's udløb ved Fælsted kog 25.6.1949 (E. TORP PEDERSEN).
17. (Ringkøbing–Skern). Nørre Vium: Troldhede, Sdr. Felding og Borris: Præstekraven indvandrer flittigt til de omgravede brunkulslejer. I de sidste 5 år har jeg besøgt talrige af Statens eller

C. M. POULSEN FOT.

Fig. 3. Brunkulsleje ved Søby, 22.5.1952. I baggrunden Søby sø med sandede bredder. Herhen føres ungerne.

Brown-coal pit near Søby, May 22, 1952. In the background Søby Lake with sandy shores, to which the young are brought.

Jagtraadets lejer (Hedeselskabets Tidsskrift 1951, nr. 5 p. 66) og har mange gange glædet mig over synet af Præstekraven, der nærmest kan betegnes som den karakteristiske fugl for disse områder. 19.7. 4 stk. i Troldhedelejet, 21.7. 3 + 1 i Nørre Vium, 25.7. 5 stk. i et leje mellem Sdr. Felding og Borris. Disse 3 steder har den med sikkerhed ruget 1952 (Skovrider A. MØRCH SØRENSEN, Birkebæk). Set mange gange i forsommeren på de store, sandede arealer ved brunkulslejet (J. HALKJÆR NIELSEN, Beder). Faster sogn: I min barndom yngede fuglen der (SVEND BILBERG, Sørvad).

18. (Vildbjerg–Herning–Ikast). Var alm. i min Barndom i 80-erne ved Store Mosen i Nøvling (JENS POULSEN, Herning). Høgild: Præstekraven har i de sidste 5 år ynglet på min mark ved hovedvej 18 (JENS LAURIDSEN, »Donsiggaard«). Søby: Rundt omkring i de såkaldte sandtipper ved de gamle brunkulslejer i Søby er der

små vandhuller. Her har jeg til stadighed iagttaget Præstekraver (Landsretssagfører F. FRIIS-JESPERSEN, Vejle) (fig. 3). Enkelte fugle på bredden af Søby Sø: 3 par øst og syd herfor i sandtipperne 25. 5. 1952. Fasterholt: Enkelt par i gl. brunkulsleje 16. 6. 1952. Kølkjær: Fra 1946 til 1950, da jeg boede på »Hedebo«, rugede der hvert år præstekraver på marken. Sidste år fandt jeg 2 reder, de var anbragt oppe på kammene mellem kartoffelrækkerne (EJNER TOLSTRUP, Rask Mølle). Genfunden med rede af gårdens nye ejer 25. 5. 1952 (JENS HANSEN). Høgild: Har tidligere ynglet i stort tal på sandmarker i Høgild (OVERGAARD 1935, p. 140). 1 eksemplar skudt 24. 9. 1932 (samme: D.Z.U.K.). Ørre: 2 fugle på mark, øst f. byen 30. 5. 1947. Holind: Redefund – æg – i sommeren 1949 (BØRGE POULSEN, Herning). Sunds. og Ikast: Der findes endnu nogle ynglende par. For 40–50 år siden mindst 20 par i disse sogne (ANDERS ANDERSEN, Bording). På vor mark ved Højriisgaard har vi i 1951 haft et par. Reden lå mellem roerækkerne og måtte flyttes. Ungerne klækket 20. 6. Ikke redefund i 1952 (A. KJÆRGAARD HANSEN). Stubkjær: På Marius Christensens gård findes en stenet højderyg på marken. I de 18 år, jeg har haft jagten, har der hvert år ynglet et par der (CHR. AAGAARD CHRISTENSEN). 30. 6. 1952 nylagt kuld på 4 stk. samtidig med flyvedygtige unger og andet par 500 m herfra (fig. 4). Søbjerg: Hvert år et par på min mark. For 15 år siden var der flere her omkring (PEDER JENSEN). Bording: Breder sig som ynglefugl. Før 1 par ved Romholt sø og 1 par ved Bording. Nu 5–6 par omkring Bording (Bogholder CARLO JENSEN, D.Z.U.K.). Graamose: Jeg har 2 par på min mark og har i sommer haft megen glæde af fuglene. Den ene rede måtte dog flyttes 2 gange af sikkerhedshensyn under markarbejdet. Parret fik 4 unger. Det andet par fik æggene taget af krager, men flyttede derpå næsten hjem til gården her og lagde kullet om. Der blev kun 3 æg – og 28. 7. var ungerne herfra flyvefærdige (ADOLF NIELSEN). Engesvang sogn. På min mark her jeg årlig 3 par ynglende i sandede stykker med roer (KARL PEDERSEN, »Frederiksværk«). Jeg har gennem mange år set den på min mark og da også fundet flere reder (NIELS PEDERSEN, »Ny Frederiksværk«). Jeg har tilbragt hele min barndom og en del af min ungdom her på egnen, men aldrig bemærket fuglen. I 1942 indfandt den sig pludselig og ynglede flittig. Da jeg en dag gjorde min nu afd. far opmærksom på den med de ord: vi har fået en ny fugl på egnen og den yngler i roerne, – lo han ad mig og sagde: nej, der er bare en gammel bekendt, der er kommet tilbage. I min ungdom var det en almindelig fugl på denne egn. Desværre er Præstekraven nu atter i tilbagegang og i år har jeg kun set 2 par på mine marker og fundet een rede (Gdr. RASMUS LADEFOGED). Bøllingsø: Har tidligere været ynglefugl i Bøllingsø og i omegnen. 1905 var det sidste år, den blev fundet ynglende (CHR. CHRISTIANI 1929, p. 140). Engesvang Krat: Præstekraven har ynglet her de sidste 10–12 år (Lærer GERT

POULSEN, Agri.). Kristianshede: Ved Sejtengaard ynglede fuglen i min barndom, sidst fandt jeg den i 1908 (Førstelærer CHRISTENSEN, Illerhuse). Syd f. Kirken par med unger 28.5.1935 og 15.6.1938. 2 par med unger v. gl. skole 20.6.1939 (Bogholder CARLO F. JENSEN, Tarm). 15.6.1952 par med unger ved Sejtengaard.

C. M. POULSEN FOT.

Fig. 4. Stubbjær 29.6.1952. Fodersukkerroer, omgivet af græs- og kornmarker. 1 km til vand. 4 friske æg. Ungerne forbliver på arealet.

Stubbjær, June 29, 1952. Field of sugar-beets, surrounded by grass- and grain-fields. 1 km from water. Four fresh eggs. The young stay in the locality.

19. (Brande-Give). 30.5.1934 så Skovrider V. Holstein og undertegnede et par af alm. Præstekrave, der holdt til ved en større grusgrav og mergelbane i nærheden af Brande. Altså midt inde i Jylland. Efter fuglenes opførsel at dømme, var der ikke ringeste tvivl om, at det var ynglefugle, som havde rede der (A. KØEFOD, D.O.F.T. 1934, p. 123). 4 unger udruget på roemark hos Tage Christensen ved »Godrum« i 1952 (Gartner B. SIM, Silkeborg). Lundfod: Gennem de sidste 25 år har der ynglet et par på sand-

mark ved trinbrættet der (BJ. KIELGAST ANDERSEN, Brande). Ejstrup, 1874–1901: Yngler overalt på lette sandmarker, dog helst, hvor der er lidt vand, eng eller fugtig bund i nærheden. Reden findes dog altid på det tørre, særlig på brakmarker, hvor den ofte ødelægges ved pløjning (N. LARSEN 1901, p. 40). B্লাাহøj: Set på sandet mark, dens opførsel tydede på yngel i nærheden. Dette dog ikke fundet. 12.6.1945 (Lærer HJ. ØSTERGAARD CHRISTENSEN). Ejstrupholm: 1 par med unger 20.6.1935 (Ure kirke 28.5.1935, et par set, sandsynligvis ynglefugle (Bogholder CARLO F. JENSEN). Nr. Snede: »Nortvig Østergaard«, her rugede Præstekrave i årene 1920 til 1931–32 (R. NIELSEN, Silkeborg). »Nortvig

C. M. POULSEN FOT.

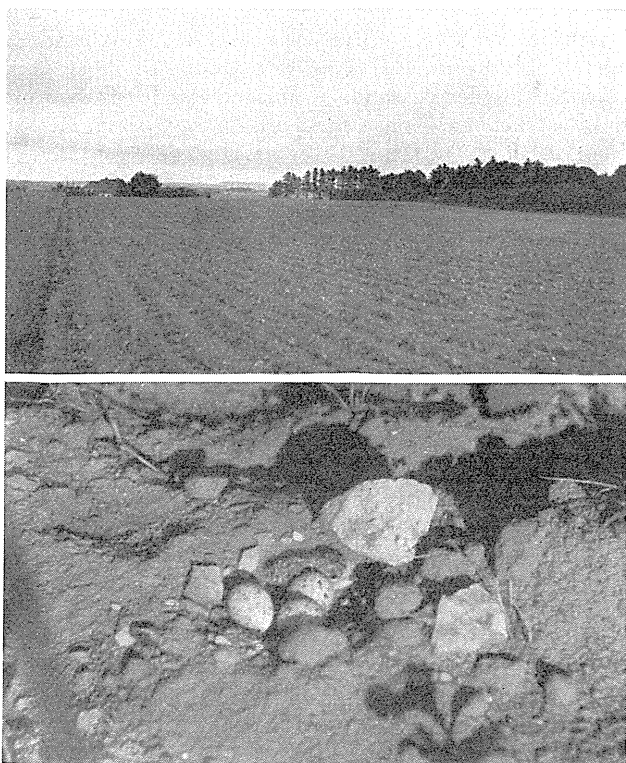
Fig. 5. Emborg Odde i Mossø 30.6.1952. Ungerne forbliver på Søbredden.
Emborg Odde, Mossø Lake June 30, 1952. The young stay on the lake-shore.

Østerlund«, siden 1942 har jeg haft Præstekraven ynglende. Til min beklagelse forsvandt den i 1951 (Gdr. S. CHRISTENSEN). Grarup: Yngler i brunkulslejer der (A. MØRCH SØRENSEN). Skærhoved: Endnu i 1945, og rimeligvis stadigvæk, yngler Præstekraven på Søren Niensens ejendom (HALFDAN LANGE, Hr. og Fru RAUFF, Ribe). Rørbæk Sø: 1 fugl set 28.5.1935 (CARLO F. JENSEN). Vorslunde mose, v. f. Give: 1.6.1951. 1 par på bart terræn (Læge H. PLESNER, Herning).

20. (Syd for Silkeborg). Yngler årlig, sjælden (SCHOUGAARD, D.F. 1924, p. 124). Torup Sø: 1 par iagttaget på sandmark nær vejen til Vrads, juni 1951 (Socialinspektør BUNDGAARD, Silkeborg). Set flere gange ved Tømmerby, Hampen Sø, Granne Langsø og Rævsø 1931–38 (CARLO F. JENSEN). Vilholt, Sdr. Vissing: Rede på sandet pløjemark 100 m fra Gudenå med 4 friske æg 30.4.1951 (HJ. ØSTERGAARD CHRISTENSEN). Gl. Rye: Præstekraven er flere gange fundet ynglende ved NV.-siden af Mossø (C. M. POULSEN, 1938

- p. 83) (fig. 5). I de sidste 3 år – muligt længere – har fuglen ynglet på gdr. F. Sørensens mark (forh. skovfoged JENS KJÆR). En bofast fugl på sandet mark ved »Hjaskbækgaard« (Lærer HJ. ØSTERGAARD CHRISTENSEN). Silkeborg: I 1940 foretoges i Lysbro skov en stor afgravning og planering til senere anvendelse som kirkegård. Arealet var på ca. 3 ha og henlå ubenyttet i de egentlige sommermåneder. Nogle af de beskæftigede arbejdere henledte min opmærksomhed på 2 Præstekraver, som færdedes på pladsen. Jeg undersøgte tilfældet og fandt til min forståelige overraskelse 3 halvstore unger 15.6. Fuglene var der ikke følgende år.
- 21.** (Silkeborg–Aarhus). Skellerup Nygaarde: Vi fandt første gang Præstekrave på vor mark 9.6.1952, men har nok set fuglene tidligere år (Gdr. JENS M. JENSEN) (fig. 6). Galten: I min barndom 1890–1900 var der altid Præstekravepar på vores mark (Mrs. CATH. FREDRIKSEN, Seatile). Faarvang: Ved et tilfældigt besøg i den udtørrede Vejlbymose så jeg i maj 1951 et par med 2 unger. Jeg har fået oplyst, at Præstekraven hvert år siden 1945 har udrugget et kuld unger ved »Skovladen« i Grølsted. Når ungerne var nogle uger, flyttedes de til førnævnte mose på den anden side Landevejen Faarvang–Aarhus (J. MUUS-PEDERSEN, Aarhus). Skanderborg: Fra Kalvø, en lille ø i Skanderborg sø, fik jeg d. 9.6.1947 en næsten flyvefærdig unge af Stor Præstekrave. Den følgende dag tog jeg sammen med finderen, Bendt Purup, ud til øen for at sætte ungen i frihed igen. Vi fandt endnu en unge og så de 2 gamle fugle. Også i 1948, d. 25.3, så jeg Præstekraver på Kalvø (ARNE NØRVANG, D.O.F.T. 1950, p. 108). Tilst: På gdr. P. BALLE's mark ruger 1 par. 20.7.1951 så jeg fuglene med 4 unger (Barberm. V. JENSEN, Mundelstrup). Alken: Vi har i de 8 år, vi har boet på »Emborg Østergaard«, lagt mærke til Præstekraven hver sommer og nogle gange fundet dens rede (Gdr. N. EDV. SECHER). Emborg Odde i Mossø: 2 ynglepar 18.5.1952. Det ene par anlagde rede på den yderste, sandede del af odden (fig. 5), det andet rugede i kartoffelmark tæt øst herfor. Endvidere blev flere gange i løbet af forsommeren set gamle fugle ved Hejnæs i Gudensø (HOLGER NIELSEN, Ry St.).
- 22a.** (Ebeltoft–Grenaa). Hammelev: Vi har her et par rugende i roemark. 19.6.1951 var der 4 æg (SIGURD M. RASMUSSEN).
- 24.** (Horsens). Uldum: Den yngler alm. på de sandede marker ved Hesselballe. Rederne ødelægges ofte af ploven eller harven. Lærer Fr. Kristensen meddeler, at den også yngler ved Tørring (K. KRISTENSEN 1899, p. 32).
- 25.** (Kolding–Vejle). Vamdrup: I sommeren 1950 ynglede 1 par på en mark tæt ved Bønstrup sø. Reden blev ødelagt ved harvning og jeg fik bragt et par af æggene (Konservator LEO NOVVRUP). 3.6.1945 blev jeg på »Nyhavegaard«s jorder opmærksom på 2 par af Stor Præstekrave. Ved nærmere eftersyn iagttoges det ene par pile afsted med 1 unge, hos det andet par sås ingen yngel, men der

var ikke tvivl om, at det var ynglefugle. Lokaliteten sandet ager, tilsået med roer, kun 100 m fra stærk befærdet landevej og nær beboelse. Jeg erfarede, at fuglene havde haft tilhold på stedet gennem flere år (Konservator SIG. SCHJØTZ-PEDERSEN). På »Højgaard«s marker yngler hvert år 1 par (BIRTHE RYÖ). Holt: I flere

C. M. POULSEN FOT.

Fig. 6. Skellerup Nygårde, 16.6.1952. Roemark omgivet af levende hegn og plantage. 2 km fra vand og 86 m over havet. I reden en nyklækket unge og tre æg, deraf to språet.

Skellerup Nygårde, June 16, 1952. Rape-field surrounded by hedge-rows and plantations, 2 km from water, 86 m above sea-level. In the nest one newly hatched young and three eggs, of which two were ready to hatch.

år har Præstekraven ynglet på vore marker, oftest i stykker med roer (Gdr. JENS P. ANSAGER). Randbøl: Findes ved Fredrikshaab Statsplantage. I foråret 1946 tilflyttede jeg »Hofmansfelt« og bemærkede her et par, der havde bygget rede 4–5 m fra rullebanen mellem flyvehangaren og huset. Det generede åbenbart ikke de små, raske fugle, at en sportsflyvemaskine jævnlig landede på

- banen. Fuglene var der også i 1947. Min far, tidl. revierjæger P. Rørbæk, meddeler, at i hans yngre dage fandtes Præstekraven mange steder inde i Jylland (Skovfoged H. RØRBÆK, Nr. Kollund).
26. (Varde-Grindsted-Vejen). Grindsted: Par set med unger på sandet mark ved Fiilskov, juni 1943 (HJ. ØSTERGAARDCHRISTENSEN). For ca. 40 år siden tjenstgjorde jeg i en årrække som assistent under Danmarks geologiske undersøgelser, i hvilken egenskab jeg kortlagde ca. 50 km², omfattende Bække, Høvsborg, Vorbasse, Grindsted, Lindbrud, Hejnsvig, Sdr. Omme m. fl. Under min stadige færden i heder og sandede marker traf jeg i disse år gang på gang Præstekraven – også med unger (Lektor H. H. NØRGAARD, Aarhus). Alslev: Omkring 1918–20 yngede Præstekraven hvert år på Alslev østermark 2–3 par og 1 par på Alslev vestermark. Omkring 1937 var der kun 1 par tilbage, de boede på sanddynger ved en grusgrav 500 m fra det gamle sted på østermarken (LEO NOVROP). Grene Sogn: Et par ruger årligt på marken lige s. f. Mathias Kristoffersens gård i Krog (MARGRETHE THOMSEN, Vandel). Billund: På min gård i Plouglund har jeg gennem mange år haft 1 par rugende på den højtliggende, sandede del af marken. På min nabos jord findes ligeledes 1 par (VERNER CHRISTENSEN). Tofterup: I 1934 var der enkelte par i Starup på nydyrkede heder (LEO NOVROP). Jerrig: Her yngede fuglen jævnt spredt til hen i dette århundrede (HALFDAN LANGE). Præstekraven har været ret udbredt her på egnen. I 1870'erne, da min far var hyrdedreng, fandt man ofte dens reder i udmarken. Omkring 1902 så jeg selv mange reder af fuglen, men i de sidste 30–40 år er den blevet sjælden, antagelig som følge af de store opdyrkningsarbejder. I Eg Mose rugede den endnu for få år siden (Gdr. ARNE SØRENSEN, »Arnegaard«). Vorbasse sogn: Præstekraven ruger hvert år hos gdr. Lauge E. Laugesen, »Stensbjerglund« (M. THOMSEN, Vandel).
27. (Nymindegab-Esbjerg-Ribe). Fiilsø: Jeg har set den i yngletiden der, men ved ikke, om den efter den store udtørring er der endnu (Konservator HARRY MADSEN). Set med 3 unger ved søen i sommeren 1951 (KAJ MARTINSEN, »Søvængegaard«). Et par opholdt sig ved Fiilsø's nordende 16.6.1952. Ribe: Skal kunne træffes med æg på sandede marker øst for Ribe. En udstoppet unge fra et sådant sted har jeg set (HALFDAN LANGE 1919, p. 28).
28. (Middelfart-Assens). Mejlskov: 2 par ruger årligt her i sognet (CARL C. HANSEN, Oregaard Skov).
29. (Lunde-Odense). Einsidelsborg Gods: Det sted, hvor de fleste ynglefugle træffes, er den vestlige del af inddæmningen, ofte meget langt fra stranden. Enkelte par findes hvert år ynglende på nogle sandede agermarker et par km fra Næraa Strand (V. HOLSTEIN, D.O.F.T. 1926, p. 73). Otterup: Jeg har i flere år haft fuglen ynglende på min mark, i 1950 endog 2 par (LAURITS HANSEN).
31. Nyborg: Vi har i 1951 haft 1 par med unger ved et lille vandhul på marken (L. H. RASMUSSEN, »Østerlund«, Kogsbølle).

37. (Falster). Fiskebæk: Præstekraven har i 3 år ruget på min mark, samme sted hver gang (Forpagter GUNNAR PETERSEN).
- 39a. (Vordingborg–Næstved). Arten truffet gennem flere år i lergrav, hørende under »Iselingen« og fuglens optræden har ofte kunnet tyde på, at de yngede (O. OLAFSSON, D.O.F.T. 1951, p. 107). En enkelt fugl sås over Ørslev mose den 12.7.1951. Afstanden til Kysten $3\frac{1}{2}$ km (D.O.F.T. 46, p. 120).
40. (Ringsted–Køge). Stor Præstekrave har jeg nogle gange truffet ved Gyrstinge og Haraldsted Sø (ORLA BOCK 1900, p. 36).
- 45a. (Roskilde–Holte). Set ved Gundsømagle Sø 2.5.1937 (CHR. KRÜGER, D.O.F.T. 1938, p. 155).

Af de nærmere undersøgte redefund fra de seneste år fandtes følgende fordeling. (Se også foto af ynglelokaliteterne (fig. 2–6).

	Nær indsø (<i>Near lake</i>)	Ved mose el. vandhul (<i>At swamp or pool</i>)	Over 1 km. fra vand (<i>More than 1 km. from water</i>)	I alt (<i>Total</i>)
Roemarker (<i>rape-fields</i>)	5	4	21	30
Kartoffelmark, Lupiner (<i>potato-fields, lupines</i>)	1	2	3	6
Brakmarker (<i>fallow-fields</i>)	1	3	2	6
Sandet søbred, oprensning ved åer (<i>sandy lake-shore, rivulets, etc.</i>)	4	4
Brunkulslejer (<i>brown-coal pits</i>)	3	2	..	5
I alt (<i>total</i>)	14	11	26	51

Fuglen er – som det i det foregående tilstrækkelig er fastslået – ikke på nogen måde afhængig af saltvand og de derved forekommende fødeemner. Fuglen foretrækker blot åbne strækninger, en opfattelse, der deles af SALOMONSEN (1927, p. 92), der i Nordskandinavien ofte traf den ved fjeldsøer med flade, lerede bredder, men ikke ved skovsøer, trods det, at disse lå nærmere havet. Jfr. også SALOMONSEN 1931, p. 17, hvor der omtales fund af Præstekraven på tørre, sandede strækninger oppe i fjældene på Færøerne.

Præstekraven fortærer i stor udstrækning insekter, larver og orme (KJÆRBØLLING 1877, p. 446), og KIRKMAN & JOURDAIN (1930) anfører: Includes insects (chiefly beetles and larvæ of diptera) crustacea (sandhoppers, amphipods etc.) worms, small univalva molluscs, as well as seeds of grasses and other vegetable matter.

Fuglens åbenlyse forkærlighed for ophold i roemarken skyldes kun delvis det frie udsyn i den korte yngleperiode, men også fordi der her findes et efter forholdene rigt insektliv og lavere dyr. De for landmænd så frygtede angreb af ådselbiller (*Aclypea opaca* og *A. undata*) kan ikke undgås inden for Præstekravens domæner, men dens forbrug af nævnte skadedyrs larver er – hvor disse findes – sikkert betydelig. Jeg har ofte set, hvorledes fuglen under sit hastige løb langs rækkerne af roeplanter snappede smådyr fra bladrandene og den er ubetinget velset på dyrkede områder. Præstekraven er nok lille og af udseende lidet iøjnefaldende, men alligevel en kendt fugl. Overalt, hvor den ruger på dyrkede marker, kan ejeren påvise dens tilholdssteder og ofte fremkomme med interessante træk fra dens liv og færd.

Selv om det kunne være ønskeligt at undersøge dens raceforhold gennem en serie nedlagte eksemplarer, så ville en sådan handling være uigennemførlig, idet ingen af dens værtsfolk, de pågældende ejere af jorden, vil give deres tilladelse til nedskydning, uanset dispensation fra fredningsloven. Dertil står den kvikke og tiltalende fugl for højt i yndest.

Der forekommer talrige lokalnavne for fuglen. Mest alm. har jeg hørt Stenpikker, der er meget udbredt i Midtjylland. Omkring halvdelen af indsenderne benyttede uopfordret dette navn og ved senere samtaler fik jeg det indtryk, at denne betegnelse skyldes fuglens ornamentale redebygning. Æggene anbringes oftest i en lille fordybning, brolagt med småsten i en bestemt størrelse, ganske som en gårdsplads bliver belagt af en »rigtig stenpikker«.

Fra Nørre Snede-egnen har 2 indsendere benyttet lokalnavnet: Sandegrethe. Formodentlig finder man heri en henlydning til Præstekravens udprægede forkærlighed for magre, sandede marker.

SVEND AA. JENSEN, Roe, nævner Stenvender, fordi den

tilsyneladende »vender« stenene på marken under fourageringen. Sandvrikker brugtes omkring 1870erne på egnen ved Jerrig (SØREN LAURIDSEN).

Sandpiber er nævnt fra Sdr. Omme, og fra Ribe-egnen Grylle, (HALFDAN LANGE). Fra Aulum Sandtulle (CHR. TAULBORG, 1930), fordi den »tuller« afsted – formodentlig samme opfattelse, som i Skåne, hvor Sandrulninger illustrerer, hvordan Præstekraver »triller« hen over sandfladerne som små, lyse kugler.

Mange steder fra er samtidig med oplysningerne om forekomst, tid og antal, fulgt indgående beskrivelser af Præstekravens rørende omsorg for æg og unger og den tillid, hvormed den møder mennesket. Gang på gang har rensning af roearealer og andet markarbejde bragt dens æg i fare – og er disse blevet flyttede 1-2, ja, op til 4 m og anbragt på mindre udsat sted – har fuglen uden tøven fortsat rugningen og med held klækket ungerne.

Jeg citerer som et enkelt eksempel brudstykke af et brev fra Gdr. NIELS JENSEN, Illerhede.

»Præstekraven er en meget trofast fugl over for rede og afkom, som den ikke uden videre lader i stikken. Man kan med et spand heste køre forbi den rugende fugl i mindre end en halv meters afstand, inden den forlader reden. Den tager da kun nogle få skridt, for, såsnart køretøjet er passeret, atter at indtage sin plads. Kommer man derimod gående over marken, letter den noget før, og så opfører den sig meget mærkelig. Den slæber vingerne henad jorden, som var de brækkede, den slår kolbøtter og lægger sig helt om på ryggen, samtidig med, at den afgiver en klagende lyd – alt sammen for at lokke fredsforstyrrenen bort fra reden. Jeg har flere gange flyttet en rede for ikke at køre over den med harve eller plov, et vanskeligt arbejde på grund af »redens« skrøbelighed. Men få minutter efter var fuglen atter på æggene og fortsatte rugningen. Det er en dejlig fugl, som vi værner om, så godt vi kan.«

Fund af friske æg langt hen på sommeren lader dog formode, at Præstekraven jævnlig har uheld og må begynde forfra.

Mulighed for, at den undtagelsesvis yngler 2 gange årlig foreligger. Friske æg kan undertiden findes endnu langt hen

i juni. (J. D. CHRISTIANSEN 1890, p. 38). Selv har jeg set friske æg, bl. a. 4 stk. 30. juni ved Stubkjær og 4 let rugede 14. juli ved Bøgeskov 1952. Mange reder fra juni/juli indeholdt dog kun 2 å 3 æg (se fig. 2) og må være omlagte kuld.

Præstekraven er en meget gammel ynglefugl i Danmark. Den er nævnt som en af de fire første fugle, der har levet uafbrudt i Danmark, mindst 18.000 år, siden tundraerne ved isens smeltning blev beboelige for levende skabninger (SPÄRCK 1941, p. 11). Da smeltevandet langs isranden dannede sandbanker i ådalene er den vandret ind i Jylland, og selv om skovbevoksningen senere fortrængte den til enkelte steder ved de større søers bredder, har den næppe været helt forsvundet. Sandsynligvis har mennesket i den yngre stenalder påny skabt livsbetingelser for den ved agerbrug. I det 18. århundrede, hvor skovrydningen kulminerede og Jylland henlå åbent og vindhærget med store sandflader, har Præstekraven inde i landet formodentlig haft sin største udbredelse.

Som det fremgår af undersøgelsen, er fuglen aftaget en del i dette århundrede og helt forsvundet fra flere egne, hvor den fandtes i tidligere tid. Det er dog langt fra nogen sjælden fugl inde i Jylland og dens optræden ved brunkulslejerne – der selvsagt er af ny data – viser Præstekravens store tilpasnings-evne. Der er derfor grund til at antage, den fortsat vil klare sig, trods beplantning og intensiv dyrkning.

Til slut takker jeg de mange, der ved skriftlig henvendelse om redefund og tidligere forekomster, såvelsom beredvillig hjælp ved undersøgelserne i marken, har bidraget til resultatet.

Endvidere takker jeg bestyrelsen for »Overretssagfører L. Zeuthens Mindelegat« for den ydede støtte til de med undersøgelserne forbundne rejseudgifter.

SUMMARY IN ENGLISH

The Ringed Plover (*Charadrius h. hiaticula* (L.)) as breeding-bird in the interior Country.

In Denmark the Ringed Plover is known as a pronounced shore bird, but in older times it bred also on poor sandy soil in the middle of Jutland. In the last century extensive areas of heath were brought into cultivation, and in the literature of that time it is often recorded as breeding on the broken up soil in these areas.

In the course of the last hundred years extensive planting has been done in Jutland—the woodland area of Denmark thereby rose from 2% to about 10%—and it was reasonable to believe that the Ringed Plover had disappeared as a breeding bird in many places.

The present author found, however, a few breeding pairs, and in 1951, he invited, in the Danish game magazines, the readers to send in breeding records of this bird; he received about a hundred records from sportsmen, ornithologists and farmers who had observed the bird.

The author then travelled to the places whence records had been received. He had got a grant from "Overretssagfører L. Zeuthens Mindefond" for this purpose.

The present occurrence of the Ringed Plover in the interior of the country is evident from the map fig. 1. Of 83 previously known localities for one or several breeding pairs it has completely disappeared from 26; the occurrence is irregular in 23 and regular in 34 localities. 26 new localities were discovered (after 1948) of which 9 cannot be regarded as permanent breeding sites.

The present investigation shows that the Ringed Plover often occurs far from fresh water and prefers open areas, often rape fields (*Brassica napus*) (see table p. 29 and figs. 2, 4, and 6) where the view is not obstructed in early summer and where there is sufficient food in form of insects, larvae, and worms. Rape fields in Denmark cover more than 200,000 ha. The bird often haunts the elevated stony areas of the fields, more rarely swampy areas, ponds or the sandy banks along watercourses which have been cleared out. Nesting places are found also at comparatively large lakes (fig. 5). In many places in Jutland where brown coal pits have been established during the last ten years there are now extensive "desert" areas with dug up soil and here the Ringed Plover has immigrated in fairly large numbers and has adapted itself to these biotopes. Here the food is, however, often so scarce that the birds, immediately after hatching of the young, take them to the nearest pool or lake (fig. 3). Many of the observers state that the bird was more common in their district 20–30 years ago. In some cases the species was absent for years, but has now returned to the old locality.

The peculiar nest of the Ringed Plover—a hollow in the ground covered with small stones—has procured it several local names, just as its care of eggs and young has made it popular among the farmers. In the places where it still occurs it is a well known and welcome guest, among other things because it eats the larvae of the Carrion beetles (*Aclypea opaca* and *A. undata*), so noxious to beet cultivation.

Nests with eggs are easily ruined by agricultural implements during clearing of weeds in the cultivated areas. Many observers, however, tell that eggs from discovered nests can be removed even several metres in security without the bird being hindered in incubation. The young often stay in the place where they were born until they are fully fledged (figs. 3 and 6).

Nests with fresh eggs may often be found rather late in summer, not only repeat-layings of 2 or 3 eggs, but full clutches (fig. 4), which seems to indicate that the Ringed Plover may occasionally breed twice a year.

The Ringed Plover is an old breeding bird in Denmark, it probably immigrated at least 18,000 years ago, when the tundras after melting of the ice became habitable to living creatures. It is still most common along the open shores, but it is not in any way rare inland, and according to the results of this investigation there is no reason to fear that it will disappear completely from here.

Literatur.

- BOCK, ORLA. 1900: Ornithologiske Notitser fra Ringstedegnen. – Flora & Fauna.
- CHRISTIANI, CHR. 1930: Fuglelivet i Bøllingsø. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **24**.
- CHRISTIANSEN, J. D. 1890: Viborg Omegns Fugle. – Viborg.
- FABER, A. H. 1887: Morsø's Fugle. – Viborg.
- HEIBERG, P. V. 1886: Thylands Fugle. – Viborg.
- HEILMANN, G. & A. L. MANNICHE. 1929: Danmarks Fugleliv, Bd. I. – København.
- HOLSTEIN, V. 1926: Fuglelivet på Emsidelsborg Gods. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **20**.
- KIRKMAN, F. B. & F. C. R. JOURDAIN: British Birds. – Edinburgh 1930.
- KJÆRBØLLING. 1877: Danmarks Fugle, omarb. v. Jonas Collin. – København.
- KNUDSEN, V. SIGFRED. 1921: Jydske Egne. – Aarhus.
- KRISTENSEN, K. 1899: Nogle Ornithologiske Optegnelser fra Uldumegnen. – Flora & Fauna.
- KRÜGER, CHR. 1938: Nogle Iagttagelser over Fuglelivet ved Gundsø-magle Sø. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **32**.
- LANGE, HALFDAN. 1919: Fuglelivet i Ribes Omegn. – Ribe.
- LARSEN, N. 1901: Bidrag til den jydske Fuglefauna. – Flora & Fauna.
- LØPPENTHIN, BERNT. 1939: Ornithologiske Studier fra Ove Sø. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **33**.
- OVERGAARD, CHR. 1935: Herningegnens Fugleliv. – Danske Fugle IV. – Viborg.
- POULSEN, C. M. 1938: Silkeborgegnens Fugle. – Flora & Fauna.
- RASMUSSEN, S. R. 1933: Iagttagelser over Hadsundegnens Fugle. – Dansk Orn. For. Tidsskr. **27**.
- SALOMONSEN, F. 1927: Ornithologiske Studier i Nordskandinavien. – Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **21**.
- 1931: Beretning om en Rejse til Færøerne. – Dansk Ornith. For. Tidsskr. **25**.

- SCHOUGAARD, S. N. 1924: Fuglene i Bryrupegnen. – Danske Fugle I. – Viborg.
- SPÄRCK, R. 1928: Nordens Dyreverden. – København.
- 1942: Den danske Dyreverden. – København.
- SØRENSEN, A. MØRCH. 1951: Brunkulslejerne. – Hedeselskabets Tidsskrift nr. 5.
- THEILMANN, CHARLES. 1823: Forsøg til en Beskrivelse af Danmarks og Islands Fugle. – Ribe.